

Anouk ten Peze

Het Schoter Haarlem / Universiteit van Amsterdam

Contact: anouktenpeze@live.nl

Het Schrijflab en Pimp je tekst. Leerlingen in de bovenbouw havo/vwo leren hoe ze creatieve teksten en creatieve zakelijke teksten schrijven

1. Inleiding

In de bovenbouw van het havo/vwo besteden docenten rond 2014 10 tot 33% van de lestijd aan schrijfonderwijs (Meestringa & Ravesloot 2014). Toch constateert de Nederlandse Taalunie dat “[...] effectief schrijfonderwijs op veel scholen moeizaam tot stand komt” (2015: 6). Tegelijkertijd schrijven jongeren wel in hun vrije tijd: 12% van de jongeren tussen de 12 en 19 jaar houdt zich bezig met schrijven (Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst 2017). In het basisonderwijs geeft 42% van de leerlingen aan bijna dagelijks te schrijven (Inspectie van het Onderwijs 2021: 86).

Het verschil tussen het schrijven op school en het schrijven in de vrije tijd zit waarschijnlijk in het genre. Sinds het schrappen van het opstel in 1999 uit het examenprogramma overheerst in de bovenbouw immers het schrijven van uiteenzettende, betogende en beschouwende teksten (Meestringa & Ravesloot 2014), en is er weinig aandacht voor het schrijven van creatieve teksten.

Maar hoe begin je met creatief schrijven tijdens de lessen Nederlands? In mijn presentatie hoop ik je te inspireren en zal ik voorbeelden geven uit de twee lessenseries die ik, samen met docenten, ontwikkelde. Natuurlijk ga je ook zelf aan de slag!

2. Het belang van creatief schrijven

Hoewel creatief schrijven nog geen onderdeel uitmaakt van het huidige curriculum, is het gelukkig aan een opmars bezig (o.a. Janssen & van den Bergh 2010; Stichting Lezen 2017; Koopman 2017; Faes & Jongenelen 2018; Schmitz 2020). Het schrijven van creatieve teksten kan misschien het plezier in schrijven van leerlingen bevorderen. Sterker nog; wellicht kan via creatief schrijven ook de kwaliteit van de teksten die leerlingen schrijven verbeteren. Zo toonden wij aan dat bovenbouwleerlingen die

zichzelf als creatief beschouwen en die plezier in schrijven hebben, betere creatieve en ook betere zakelijke teksten schrijven dan andere leerlingen (ten Peze et al. 2021). Het is precies die creativiteit die wij proberen te stimuleren in de twee lessenseries *Het Schrijflab* en *Pimp je tekst*.

3. *Het Schrijflab* en *Pimp je tekst*

De lessenserie *Het Schrijflab* leert leerlingen korte creatieve verhalen te schrijven: ze schrijven elke les een verhaal(fragment). In de tweede lessenserie, *Pimp je tekst*, leren leerlingen narratieve technieken, zoals ‘zintuiglijk schrijven’, te gebruiken in zakelijke teksten. Beide lessenseries stimuleren leerlingen om originele ideeën te genereren via oefeningen in divergent denken. De opzet van beide lessenseries is een schrijflab, waarbij leerlingen korte teksten schrijven en die met elkaar delen. Groepjes werken volgens een soort van snelkookpanprincipe: het tempo ligt hoog en korte (schrijf)opdrachten wisselen elkaar af. Er is tijd voor schrijven, maar ook voor het lezen en luisteren naar elkaars teksten en het geven van feedback. De opbouw volgt een patroon van meer gesloten naar open. In de eerste lessen zijn de opdrachten meer gesloten en sturend. Naarmate de lessen vorderen, worden ze vrijer en meer open.

4. Opbrengsten

In twee experimenten vergeleek ik de resultaten van twee cursussen: een in het schrijven van argumentatieve teksten, grotendeels volgens het schoolboek, en de lessenserie *Het Schrijflab*. De vergelijking viel in het voordeel van *Het Schrijflab* uit: leerlingen schreven betere creatieve teksten en even goede argumentatieve teksten. Er was dus sprake van transfer van creatief schrijven naar zakelijk schrijven. Ook bleek dat leerlingen die zichzelf creatiever inschaalden, betere creatieve en zakelijke teksten schreven dan leerlingen die gemiddeld of laag scoorden op een creativiteitsvragenlijst (ten Peze et al. 2021). Het lijkt dus zinvol om creatief denken in te zetten tijdens de lessen schrijven om zo het vertrouwen van leerlingen in hun eigen creativiteit te versterken.

De overige opbrengsten zijn de twee schrijfcursussen (leerlingenboekjes en een docentenhandleiding) en beoordelingsschalen voor creatieve en zakelijke teksten. De lessen kunnen, met wat kleine aanpassingen, ook gebruikt worden in de onderbouw.

5. Leservaringen

In mijn presentatie zal ik een paar cruciale elementen uit beide lessenseries laten zien. Ook lees je teksten van leerlingen en ervaar je, door middel van een divergente denk-oefening, hoe het is om ideeën te bedenken voor je verhaal.

6. Verantwoording

Beide lessenseries maken deel uit van een onderzoek naar het effect van creatief schrijven in het voortgezet onderwijs, dat gefinancierd wordt door NWO in het kader van de promotiebeurs voor leraren (projectnummer 023.006.033). *Het Schrijflab* is ontwikkeld in samenwerking met Annemarie Kroon en Evelien Winters. Het onderzoek wordt uitgevoerd in de onderzoeksgroep ‘Innovatief Taalonderwijs’ van de Universiteit van Amsterdam, onder supervisie van Tanja Janssen, Daphne van Weijen en Gert Rijlaarsdam.

Referenties

- Faes, M. & B. Jongenelen (2018). “Creatief schrijven moet in het schoolvak Nederlands”. In: *Didactief*. Online raadpleegbaar op: <https://didactiefonline.nl/blog/vriend-en-vijand/creatief-schrijven-moet-in-het-schoolvak-nederlands>.
- Inspectie van het Onderwijs (2021). *Technisch rapport Peil. Schrijfvaardigheid einde (s) bo 2018-2019*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Janssen, T. & H. van den Bergh (2010). “Het effect van creatief schrijven op het lezen van korte verhalen”. In: *Levende Talen Tijdschrift*, 11 (1), p. 3-16.
- Koopman, E.M. (2017). *Zo fijn dat het niet fout kan zijn. De invloed van (re)creatief schrijven op lezen*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Meestringa, T. & C. Ravesloot (2014). “Schrijven in het voortgezet onderwijs: Een stand van zaken”. In: *Levende Talen Magazine*, 101 (8), p. 22-27.
- Nederlandse Taalunie (2015). *Schrijfonderwijs in de schijnwerpers. Naar een betere schrijfvaardigheid van Nederlandse en Vlaamse leerlingen*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Schmitz, J. (2020). “Kinderen een boek laten lezen? Geef het toch op!”. In: *Trouw*, 18 oktober 2020. Online raadpleegbaar op: <https://www.trouw.nl/onderwijs/kinderen-een-boek-laten-lezen-geef-het-toch-op-bb435d6d/>.
- Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) (2017). *Kunstzinnig en creatief in de vrije tijd. Beoefenaars en voorzieningen*. Utrecht: Stichting Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst.
- Stichting Lezen (2017). ‘Kwestie van lezen. Creatief schrijven en lezen combineren op de middelbare school’. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Ten Peze, A., T. Janssen, G. Rijlaarsdam & D. van Weijen (2021). “Writing creative and argumentative texts: What’s the difference? Exploring how task type affects students’ writing behaviour and performance”. In: *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 21, p. 1-38.

35ste HSN-Conferentie

Ten Peze, A., T. Janssen, G. Rijlaarsdam & D. van Weijen (2021). “The Effect of Creative Writing Instruction on Students’ Writing Performance and Writing Behaviour”. [artikel in voorbereiding].